

Asia: VN/2245/2020

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuslain ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 184 §:n muuttamisesta

Vastaajan rooli ja toimiala. Valitse parhaiten kuvaava

1. Tekijä tai esittävä taiteilija (ml. näitä edustavat yhdistykset ja muut organisaatiot)

-

2. Sisältöteollisuus (ml. näitä edustavat yhdistykset ja muut organisaatiot)

Kustantaja

3. Välittäjät (ml. näitä edustavat yhdistykset ja muut organisaatiot)

-

4. Työntekijä- tai työnantajaliitto

-

5. Kulttuuriperintöorganisaatio (ml. näitä edustavat yhdistykset ja muut organisaatiot)

-

6. Opetus- ja tutkimusalan organisaatio

-

7. Julkinen sektori

-

8. Kansalainen, kuluttaja tai muu loppukäyttäjä (ml. näitä edustavat yhdistykset ja organisaatiot) tai muu yhteisö

-

Yleistä. Valitkaa jokin näistä, ellei esityksestä ole tarkempaa lausuttavaa

Valitkaa jokin näistä, ellei esityksestä ole tarkempaa lausuttavaa. Jättäkää tällöin vastaamatta tätä seuraaviin kysymyksiin.

-

1. Kysymyksiä esityksestä kokonaisuudessaan

Esityksellä pyritään modernisoimaan tekijänoikeutta ja saattamaan se paremmin vastaamaan digitaalisen ajan vaatimuksia. Onko esitys kokonaisuudessaan oikeansuuntainen?

Ei. Perustelkaa halutessanne lyhyesti: [Suomen tiedekustantajien liitto katsoo, että kokonaisvaikutelma esitysluonnoksesta on huolimaton, puutteellisesti valmisteltu ja paikoitellen aatteellinen vain osaa asianosaisista räikeästi suosivalla tavalla. Esitysluonnos, sen perustelut ja vaikutusten arviointi sisältävät useita merkittäviä puutteita, jotka tulee paikata. Epämääräisyydet ja virheet tulee poistaa tai korjata. Vaikutuksia on arvioitava asiantuntevasti, kattavasti ja perustellusti, ja osapuolia on kohdeltava tasapuolisesti. Esitys tulee muotoilla täsmälliseksi ja luettavaksi. Suomen tiedekustantajien liitto katsoo myös, että esityksen on paremmin vastattava implementoitavaa DSM-direktiiviä. Erikoisten tulkintojen lisäksi luonnokseen sisältyy osia, jotka eivät perustu implementoitavaan direktiiviin ja joiden tilanne on kansallisesti auki tai sääntely lailla on tarpeettoman järeää.]

Esityksessä pyritään saavuttamaan oikeudenmukainen tasapaino tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden, sisältöteollisuuden ja muiden kaupallisten toimijoiden sekä yhteiskunnan (ml. kulttuuriperintölaitosten, oppilaitosten ja kansalaisten ja loppukäyttäjien) etujen välillä. Onko esitys kokonaisuudessaan tältä osin oikeansuuntainen?

Ei. Perustelkaa halutessanne lyhyesti: [Suomen tiedekustantajien liiton mielestä esitysluonnos ohittaa kokonaan sen lähtökohdan, että tieteellisen ”sisällöntuotannon” laadunvalvonnan ja luettavuuden viimeistelyn toteuttavat tieteelliset seurat ja muut tieteelliset kustantajat, jotka Suomessa ovat yleensä pieniä eivätkä tavoittele taloudellista voittoa. Nämä toimijat pitävät yllä ja kehittävät tieteellisten artikkelien ja kirjojen arviointijärjestelmiä vapaaehtoistyöllä, Tieteellisten seuran valtuuskunnan ja Suomen tiedekustantajien liiton tuella sekä seurojen jäsenmaksuilla ja erityisesti myytävillä tieteellisillä lehdillä ja kirjoilla. Suomen tiedekustantajien liitto katsoo, että esitys ei nykymuodossaan tarjoa oikeansuuntaista eikä oikeudenmukaista tasapainoa osallisten etujen välille. Sen sijaan näkökulma vaikuttaa vahvasti puolueelliselta, kritiikittömältä ja puutteellisiin tai virheellisiin tietoihin perustuvalta. Sellaisena se uhkaa kotimaisen tiedekustannus- ja julkaisutoiminnan jatkuvuutta ja kontribuutioita suomalaiselle yhteiskunnalle, kulttuurille ja tieteelle. Näkökulma on korostetusti käyttäjän sen sijaan, että osapuolia kohdeltaisiin tasapuolisesti implementoitavan direktiivin hengessä. Esimerkiksi julkaisujen avoimuuden on tulkittu tarkoittavan korvauksettomuutta kustantajille ja tekijöille. Tämä edustaa yksipuolisesti käyttäjien ja jakelijoiden (erityisesti valitusta näkökulmasta hyötyvien yliopistojen ja niiden kirjastojen) etua. Suomen tiedekustantajien liiton mielestä nykyisellään esitys loukkaa räikeästi tekijöiden ja kustantajien kaltaisten oikeudenhaltijoiden ja kansalaisten perusoikeuksia (elinkeinovapaus, oikeus kieleen ja kulttuuriin, omaisuuden suoja, sopimusvapaus, tieteen vapaus).]

Puuttuuko esityksestä kokonaan jotain sellaista, mistä olisi tarpeen säätää tässä yhteydessä? Mikä?

Suomen tiedekustantajien liitto katsoo, että tekijänoikeuslain uudistaminen antaisi tilaisuuden kehittää pohjoismaista sopimuslisenssijärjestelmää. Tilaisuus on valitettavasti jätetty käyttämättä.

2. Kysymyksiä tekstin- ja tiedonlouhinnasta (TekL 13 b §, DSM-direktiivin 3 ja 4 artikla)

Tekijänoikeuslakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 13 b § kappaleen valmistamisesta tiedonlouhintaa varten. Pykälällä pannaan täytäntöön DSM-direktiivin 3 artikla (tiedonlouhinta tieteelliseen tarkoitukseen) ja 4 artikla (tiedonlouhinta yleiseen tarkoitukseen). Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia.

Suomen tiedekustantajien liitto katsoo, että sääntely ei voi mahdollistaa palvelun luomista tai luoda oikeutta saada aineistoa haltuunsa. Aineiston on oltava laillisesti hallussa (esimerkiksi niin, että palvelun luoja ensin ostaa haluamansa aineiston ja luvan sen edelleen jakamiseen).

Esityksessä olisi avattava tarkemmin, ”tiedonlouhinnalla” ja ”tieteellisellä tiedonlouhinnalla” tarkoitetaan.

Esitysluonnoksen sivulla 5 väitetään, että kustantajat olisivat estäneet tieteellisten artikkelitietokantojensa tiedonlouhinnan ja tutkimusorganisaatioiden ja tieteellisten kustantajien välit olisivat tästä syystä tulehtuneet. Suomen tiedekustantajien liitto toteaa, että yleistys on sopimaton eikä pidä paikkaansa ainakaan kotimaisten kustantajien osalta. Suomen tiedekustantajien liitto vaatii tämän väittämän poistamista esityksestä.

Suomen tiedekustantajien liitto huomauttaa myös, että tieteellisen tiedonlouhinnan onnistuminen edellyttää, että aineisto on standardoidusti julkaistu ja keskitetysti saatavilla. Esitetyssä villin ja vapaan rinnakkaistallentamisen maailmassa tämä ei voi toteutua.

Puutteellinen vaikutusarviointi ei anna mahdollisuuksia ennakoida kattavasti, millaiseen asetelmaan kotimainen tiedekustantaja joutuu, jos esitetyt artikkelit 3 ja 4 tiedonlouhinnasta astuvat voimaan esitetyssä muodossa. Ensivaikutelman perusteella esitys syventää asetelmien sekavuutta ja lisää työntekijöiden kuormitusta. Tällä voi olla henkisten kustannusten lisäksi kielteistä rahallista vaikutusta erityisesti pienissä, taloudellista voittoa tavoittelemattomissa kotimaisissa seurajulkaisuissa.

Suomen tiedekustantajien liitto näkee, että ehdotettu laki heikentää suomalaisten tieteen kustantajien ja editorien työhyvinvointia ja jaksamista – ja tätä kautta kotimaisen tieteen laatua. Vaikutusta korostaa se, että valtaosa kotimaisista toimijoista saa työstään vain nimellisen korvauksen tai työskentelee ilman korvausta oman tieteenalansa sisällön ja omakielisen tieteen kehittämisen motivoimana. Tätä heikennystä ei voida millään pitää lain uudistamisen tavoitteena.

Suomen tiedekustantajien liitto on tässä kohdassa yleisesti samaa mieltä Suomen Kustannusyhdistyksen ja Kopioston lausumien kanssa. Suomen tiedekustantajien liitto kuitenkin korostaa, että asia koskee mitä suurimmassa määrin myös taloudellista voittoa tavoittelemattomia pieniä seura- ja muita tiedekustantajia sekä tieteellisten lehtien kustantajia, kaupallisten tieto- ja oppikirjojen kustantajien lisäksi.

3. Kysymyksiä teosten käytöstä opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa (TekL 14, 18, 19 a, 21, 50 c, 64 c §, DSM-direktiivin 5 artikla)

a. Teosten käyttäminen opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa (TekL 14 §:n 1 ja 4 momentti)

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Suomen tiedekustantajien liitto katsoo, että oppilaitosten tarpeet voidaan ja tulee toteuttaa sopimussenssiä kunnioittaen. Erityisesti yliopistoissa ja niiden kirjastoissa on kehitetty julkaisuja koskevia käytäntöjä piittaamatta kustantajien ja tekijöiden (oikeudenhaltijoiden) näkemyksistä ja osallistamatta heitä prosessin edetessä. Tämä yksipuolisuus näkyy myös lausuttavassa esitysluonnoksessa implementoitavan DSM-direktiivin hengen vastaisesti.

Tiedejulkaisujen käyttö opetus- ja tutkimustoiminnassa ei saa loukata kustantajien ja tekijöiden perusoikeuksia ja uhata kotimaisen tiedekustannus- ja julkaisutoiminnan olemassaoloa.

Kotimaisen tiedekustannus- ja julkaisutoiminnan toimintaedellytysten lisäksi esitetty suunta uhkaa kansalaisten oikeutta omakieliseen sivistykseen ja tieteen vapautta. Oppikirjoina käytettävien tieteellisten teosten kustantajien näkökulmasta esitys on nykymuodossaan erityisen kohtuuton, koska ”tilapäisyys” ja ”tarkoituksen edellyttämä laajuus” jätetään avoimiksi. Esitys ei myöskään ratkaise ongelmia suomalaisten yliopistokirjastojen ja kansainvälisten kaupallisten kustantajien välillä.

Suomen tiedekustantajien liitto katsoo, että opetuksen havainnollistaminen viittaa teosten osien hyödyntämiseen sitaatinomaisesti, ei kokonaisten teosten kopiointiin tai kappaleiden valmistamiseen niistä. Oikeutta kopioida kokonaisia julkaisuja ei voi pitää tavanomaisena käyttönä, eikä kokonaisia teoksia voi lupaa saamatta tallentaa servereille jakeluun. Tällainen toiminta ei myöskään voi olla vastikkeetonta, kun käytetään ulkopuolisten yksityisten kustantajien tuotteita, joita kustantaja on jalostanut tuottaen niille merkittävää lisäarvoa. Käyttöön on siis pyydettävä ja saatava lupa. Käyttö on myös korvattava oikeudenhaltijoille, elleivät nämä itse halua luopua niistä ilmaiseksi.

Oikeudenhaltijoille maksettavaa korvausta ei saa jättää valtion kulloisenkin budjettitilanteen ja poliittisten prioriteettien armoille. Valtio ei myöskään voi sanella korvauksen määrää, vaan siitä on voitava neuvotella. Implementoitavassa direktiivissä oikeudenhaltijoiden asemaa kunnioitetaan.

Suomen tiedekustantajien liitto korostaa, että lausuttavaan luonnokseen sisältyy tässä kohden epämääräisyydessään hämmentäviä käsitteitä (esim. ”tarkoituksen edellyttämä laajuus”). Materiaalien käyttäjän kannalta tilanne on siten muuttumassa nykyistä monimutkaisemmaksi, vaivalloisemmaksi ja riskialttiimmaksi. Esitys ei nykymuodossaan siten edusta myöskään käyttäjien etua eikä tue jo nyt kuormittuneen opetushenkilöstön työhyvinvointia ja vastuullista toimintaa. Suomen tiedekustantajien liitto vaatii harkittavaksi Ruotsin valitsemaa lähestymistapaa, joka säilyttää sopimuslisenssin ensisijaisena ratkaisuna ja pitää asiat selkeämpinä.

Muissa tätä kohtaa koskevissa huomioissa Suomen tiedekustantajien liitto yhtyy Suomen Kustannusyhdistyksen ja Kopioston lausumiin. Suomen tiedekustantajien liitto kuitenkin korostaa, että asia koskee mitä suurimmassa määrin myös taloudellista voittoa tavoittelemattomia pieniä seura- ja muita tiedekustantajia sekä tieteellisten lehtien kustantajia, kaupallisten tieto- ja oppikirjojen kustantajien lisäksi.

b. Opetuksessa käytettävät kokoomateokset (TekL 18 §)

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia.

Suomen tiedekustantajien liitto tervehtii ilolla sääntelyn päivitystä digiaikaan, jossa tieteen, tiedon ja oppimateriaalien kustantajat ovat kehittäneet tuotteitaan jo pitkään.

Suomen tiedekustantajien liitto huomauttaa kuitenkin, että oppilaitokset ja muut näiden kustantajien tuotteiden käyttäjät eivät voi rakentaa pysyviä jakelujärjestelmiä tai julkaisumateriaalipankkeja verkkoon loukkaamatta oikeudenhaltijoiden oikeuksia ja horjuttamatta heidän toimeentulonsa perustaa suorasti tai epäsuorasti. Tätä esitys ei saa mahdollistaa. Elinkeinovapautta ja omaisuuden suojaa kunnioittavassa Suomessa myös kaupallisen toiminnan on voitava olla mahdollista ja mahdollisesti kannattavaa, implementoitavan direktiivin tasapuolisessa hengessä.

Muilta osin Suomen tiedekustantajien liitto yhtyy tässä kohdassa Suomen Kustannusyhdistyksen ja Kopioston lausumiin. Suomen tiedekustantajien liitto kuitenkin korostaa, että asia koskee mitä suurimmassa määrin myös taloudellista voittoa tavoittelemattomia pieniä seura- ja muita tiedekustantajia sekä tieteellisten lehtien kustantajia, kaupallisten tieto- ja oppikirjojen kustantajien lisäksi.

c. Korvausta hallinnoiva yhteishallinnointiorganisaatio (TekL 19 a §)

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Suomen tiedekustantajien liitto katsoo, että Suomessa on toimiva ja esitysluonnosta oikeudenmukaisempi pohjoismaisen käytännön mukainen sopimuslisenssijärjestelmä, jota tulee kunnioittaa ja kehittää. Oikeudenhaltijoille kuuluvat korvaukset voidaan hoitaa sen välityksellä.

Suomen tiedekustantajien liitto huomauttaa, että korvausoikeus koskee implementoitavassa direktiivissä oikeudenhaltijoita. Esitysluonnoksessa puhutaan kuitenkin tekijöistä. Virhe on korjattava.

d. Julkinen esittäminen (TekL 21 §)

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Suomen tiedekustantajien liitto vastustaa heikennyksiä oikeudenhaltijoiden taloudelliseen asemaan.

e. Opetuskäyttöä koskevan rajoituksen alueellinen soveltaminen (TekL 64 c §)

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Suomen tiedekustantajien liitto yhtyy tässä kohdassa Kopioston lausumaan.

4. Kysymyksiä kulttuuriperinnön säilyttämisestä (TekL 16.1 §, 16 d ja 16 e §, DSM-direktiivin 6 artikla)

Tekijänoikeuslain 16 §:n 1 momentissa säädettäisiin yleisölle avoimen yleishyödyllisen kirjaston, arkiston tai museon oikeudesta valmistaa kappaleita omissa kokoelmissaan olevasta teoksesta kulttuuriperinnön säilyttämistä varten. Nykyistä 16 d ja 16 e §:ää muutettaisiin niin, että valtioneuvoston asetuksen sijasta arkistoja, kirjastoja ja museoita koskevien säännösten organisatorisesta soveltamisalasta säädettäisiin jatkossa tyhjentävästi 16 e §:ssä. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Suomen tiedekustantajien liiton mielestä esityksessä olisi syytä määritellä täsmällisemmin, mitä ”arkistoja, kirjastoja ja museoita” tässä tarkoitetaan.

Vaikutuksia on nykyisellään vaikea arvioida ja kantaa muodostaa. Esimerkiksi: Mikä mahdollisesti olisi (täsmällisemmin määriteltujen) ”arkistojen, kirjastojen ja museoiden” kokoelmien, näissä

kokoelmissa olevien teosten oikeudenhaltijoiden ja/tai ”arkistojen, kirjastojen ja museoiden” oman julkaisutoiminnan suhde? Millaisia vaikutuksia sääntelyllä arvioidaan olevan näiltä osin?

Suomen tiedekustantajien liitto katsoo, että asiaan liittyviä määritelmiä olisi yleisesti täsmennettävä. Tarvetta olisi selventää esimerkiksi, mitä tarkoittaa ”yleisölle avoimuus” ja ”merkittävässä määrin”.

5.1. Yleisiä kysymyksiä, jotka liittyvät kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttöön kulttuuriperintölaitoksissa

a. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käytöstä kulttuuriperintölaitoksissa säädettäisiin 16 g – 16 j §:ssä. Käytön piiriin voisi kuulua ainoastaan kulttuuriperintölaitosten kokoelmiin kuuluvia teoksia. Valmistelussa on lähdetty siitä, että direktiivin salliman ”kaupallisesta jakelusta poistuneen teoksen (tai teosjoukon)” käytön tavoitteena on varmistaa, että sopimuslisenssin tai tekijänoikeuden rajoituksen nojalla tapahtuvalla käytöllä ei olisi merkittäviä kielteisiä vaikutuksia teosten kaupallisiin markkinoihin. Yhdyttekö tähän käsitykseen? Jos ette, miten direktiivin käsite tulisi ymmärtää?

Suomen tiedekustantajien liiton mielestä esitys ei nykyisellään ole oikeansuuntainen eikä oikeudenmukainen, koska se heikentää kotimaisten tieteellisten pienkustantajien motivaatiota ja toimintaedellytyksiä.

”Merkittävä kielteinen vaikutus” on hyvin suhteellinen käsite eikä vaikutuksia pitäisi Suomessa arvioida vain teosten kaupallisten markkinoiden näkökulmasta.

Tämä huomio korostuu kotimaisessa tiedekustannustoiminnassa, joka harvoin tavoittelee taloudellista voittoa mutta jossa pienten painosten erikoistuneella tuotannolla ja erilaisilla teostyypeillä voi olla huomattavaa organisatorista, sivistyksellistä, kulttuurista, tieteenalakohtaista tai mikrotaloudellista merkitystä. Nämä kustantajat ja editorit eivät useinkaan saa työstään kelvollista korvausta, mutta heitä motivoivat edellä mainitut merkitykset.

b. Ehdotetun 16 g §:n mukaan kulttuuriperintölaitoksen kokoelmissa olevan teoksen tai teosten joukon saisi sopimuslisenssin nojalla saattaa yleisön saataviin maantieteelliset rajat ylittävästi (64 d §). Yhdyttekö siihen, että on tarkoituksenmukaista, että yhteishallinnointiorganisaatio tekee arvioinnin siitä, voidaanko käyttöluva teokseen myöntää siten, ettei sillä olisi haitallista vaikutusta käyttöluvan kohteena olevan teosjoukon kaupallisiin markkinoihin? Jos ette, kenen tulisi tehdä tämä arvio ja millä perustein arvio tulee tehdä?

Suomen tiedekustantajien liitto yhtyy tässä kohdassa Kopioston lausumaan.

c. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttämisestä tekijänoikeuden rajoituksen nojalla eräissä tapauksissa säädettäisiin 16 h §:ssä. Pykälässä asetetaan tietyt kriteerit, joiden täytyessä teoksen voidaan katsoa poistuneen kaupallisesta jakelusta, ellei tiedossa ole, että teos on edelleen kaupallisessa jakelussa. Kriteerien tavoitteena on helpottaa sen arvioimista, milloin teoksen voidaan (yleensä) katsoa poistuneen

kaupallisesta jakelusta. Onko säännöksistä apua sen arvioimisessa, millä edellytyksin teoksia saa käyttää tekijänoikeuden rajoituksen nojalla?

Kyllä, mutta kriteereitä tulee muuttaa. Miten? [Suomen tiedekustantajien liitto katsoo, että kaupallisen saatavuuden kriteeri on luonnoksessa riittämätön, koska se soveltuu lähinnä kirjastoihin. Esityksessä olisi otettava huomioon kulttuuriperintölaitosten kokoelmissa olevaan julkaisemattomaan materiaaliin liittyvät erityiset kysymykset. Asian huolellisempi ja tasapuolisempi valmistelu olisi eduksi. Suomen tiedekustantajien liiton mielestä selkeintä ja yksinkertaisinta olisi keskittyä vain kaupallisessa tarkoituksessa julkaistuun materiaaliin ja kunnioittaa vallitsevaa käytäntöä, jossa materiaalin käytöstä sovitaan osapuolten kesken. Esityksen vaikutuksia orpoteoksiin on selvennettävä, jotta vaikutuksia voidaan arvioida. Suomen tiedekustantajien liitto pitää selvennystä tarpeellisena varsinkin pienten, pitkäikäisten tieteellisten seurojen arkistokokoelmien ja niihin liittyvän kustannus- ja julkaisutoiminnan näkökulmasta.]

d. Ehdotetun 16 j §:n mukaan pääasiallinen vastuu tietojen ilmoittamisesta Euroopan immateriaalioikeusvirastoon olisi kulttuuriperintölaitoksilla. Kielto-oikeuden käyttämisestä voisi ilmoittaa myös yhteishallinnointiorganisaatio. Ehdotukseen ei sisälly säännöksiä ns. yhteyspisteestä (Contact Point), joka päättäisi, mitkä organisaatiot voivat käyttää Euroopan immateriaalioikeusviraston kaupallisesta jakelusta poistuneita teoksia koskevaa tietokantaa. Tarvitaanko Suomessa tällaista yhteyspistettä ja jos tarvitaan, minkä tahon tulisi hoitaa tehtävä?

Suomen tiedekustantajien liiton kanta tähän asiaan on neutraali.

5.2. Tarkemmat pykäläkohtaiset kannat TekL 16 g - 16 j sekä 64 d §:stä

a. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttäminen sopimuslisenssin nojalla (TekL 16 g §)

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Suomen tiedekustantajien liitto katsoo, että kulttuuriperintölaitoksen oikeus kappaleiden valmistamiseen ei voi ohittaa alkuperäisen kustantajan oikeuksia, eikä kulttuuriperintölaitoksen asema voi siten muodostua taloudellisesti edullisemmaksi kuin alkuperäisen kustantajan asema.

Vallitseva asetelma on selvä ja nykymuotoista esitystä tasapuolisempi. Epäselvästi muotoiltu esitys on askel huonompaan suuntaan.

Suomen tiedekustantajien liitto on samaa mieltä Kopeoston lausunnossaan esittämän näkemyksen kanssa: Lailla säätämisen tarvetta ei ole. Varsinkaan esitetyn 3 momentin mukaista sääntelyä ei tarvitse ottaa lain tasolle.

b. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttäminen rajoituksen nojalla eräissä tilanteissa (TekL 16 h)

Kannatamme sellaisenaan

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Suomen tiedekustantajien liitto vastaa tähän kohtaan KANNATAMME MUUTETTUNA (lomakkeessa annetaan virheellisesti vaihtoehto "kannatamme sellaisenaan" kahdesti)

Suomen tiedekustantajien liitto pitää oikeudenhaltijoiden oikeuksien kannalta ongelmallisena, että esitysluonnos suhtautuu tasaveroisesti jo julkaistuun ja julkaisemattomaan materiaaliin ja hyvin erilaiset aineistot niputetaan yhteen. Selkeintä ja yksinkertaisinta olisi keskittyä vain julkaistuun materiaaliin, koska implementoitava direktiivi tämän mahdollistaa. Asian huolellisempi valmistelu olisi eduksi.

Muilta osin Suomen tiedekustantajien liitto yhtyy tässä kohden Kopioston ja Suomen Kustannusyhdistyksen lausumiin. Suomen tiedekustantajien liitto kuitenkin korostaa, että asia koskee mitä suurimmassa määrin myös taloudellista voittoa tavoittelemattomia pieniä seura- ja muita tiedekustantajia sekä tieteellisten lehtien kustantajia, kaupallisten tieto- ja oppikirjojen kustantajien lisäksi.

c. Kielto-oikeuden käyttäminen (TekL 16 i §)

Kannatamme sellaisenaan

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

d. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttöä koskevien tietojen rekisteröinti (TekL 16 j §)

Kannatamme sellaisenaan

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

6. Kysymyksiä sopimussisenssijärjestelmästä (TekL 26 §, DSM-direktiivin 12 artikla)

a. DSM-direktiivin 12 artiklassa annetaan jäsenvaltioille mahdollisuus säätää vaikutukseltaan laajennetusta kollektiivisesta lisensioinnista. Suomessa hyödynnettäisiin tämä kansallinen liikkumavara säilyttämällä tekijänoikeuslain 26 §:ssä säädetty sopimussisenssijärjestelmä. Pykälää ehdotetaan kuitenkin direktiivin perusteella tarkennettavaksi. Samassa yhteydessä tehtäisiin eräitä teknisiä ja rakenteellisia muutoksia pykälään. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Suomen tiedekustantajien liitto kannattaa sopimuslissenssijärjestelmän säilyttämistä ja kehittämistä, myös tieteellisten julkaisujen ensisijaisena oikeuksien hallinnoinnin järjestelmänä.

Kohdan perustelut ovat kuitenkin heikot ja sekavat, ja ne tulisi valmistella huolellisemmin.

b. DSM-direktiivin 12 artiklan 3 kohdan a-alakohdassa edellytetään yhteishallinnointiorganisaation olevan valtuutustensa perusteella riittävän edustava lissenssin kohteena olevien teosten oikeudenhaltijoiden ja oikeuksien suhteen. Miten riittävä edustavuus varmistetaan, ja miten sitä tulisi arvioida sopimuslissenssiorganisaation hyväksymisen yhteydessä?

Suomen tiedekustantajien liitto pitää nykyistä joustavaa, valtakirjoihin perustuvaa edustuksellista järjestelmää toimivana.

c. Olennaisimmat muutokset 26 §:ssä koskisivat direktiivin 12 artiklan mukaista velvoitetta tiedottaa tekijöille sopimuslissensseistä, tekijän oikeudesta hakea korvausta sekä kiello-oikeuden käyttämisestä. Ehdotus perustuu siihen, että yhteishallinnointiorganisaatiot itse esittävät suunnitelman siitä, miten tekijöille (ja erityisesti ns. ”ulkopuolisille tekijöille”) tiedotetaan direktiivin edellyttämistä asioita. Näin tarvittavat toimenpiteet pysyisivät oikeasuhtaisina tekijöiden etua ajatellen. Onko tämä lähtökohta perusteltu, vai tulisiko tiedottamisesta säätää tarkemmin laissa ns. ”ulkopuolisten tekijöiden” oikeuksien turvaamiseksi? Jos pitäisi säätää tarkemmin, mitä velvoitteita tulisi asettaa?

-

7.1. Alkuperäinen lähetystoiminta

Pykäliin ehdotetaan muutoksia, joiden tavoitteena on selkeyttää nykyisiä, varsin vaikeaselkoisina pidettyjä säännöksiä. Lisäksi ehdotuksella pantaisiin täytäntöön verkkolähetysdirektiiviä siten, että 25 f §:ssä alkuperäiseen lähetystoimintaan rinnastettaisiin lähettäjäyriyten verkko-oheispalvelut (esim. YLE Areena) ja 64 b §:ään tehtävällä muutoksella varmistettaisiin, että alkuperäiseen lähetystoimintaan hankitut oikeudet kattavat myös radiolähetysten sekä television uutis- ja ajankohtaisohjelmien lähettämisen EU:n alueella, ellei toisin ole sovittu. Verkkolähetysdirektiivin 8 artiklan säännökset, jotka koskevat oikeuksien hankkimista silloin, kun lähettäjäyritys ei oman toimintansa puitteissa itse lainkaan lähetä lähetystä, vaan sen tekee jakelijayritys, ehdotetaan sisällytettäväksi alkuperäistä lähetystoimintaa koskevaan 25 f §:ään. Direktiivi mahdollistaa sen, että tällaisissa tapauksissa voidaan nojautua samankaltaiseen lissensiointimalliin kuin edelleenlähetysten yhteydessä. Valmistelussa on arvioitu, että Suomessa ei esiinny direktiivin 8 artiklassa tarkoitettuja tilanteita, eikä siten ole pidetty tarpeellisena käyttää hyväksi direktiivin tarjoamaa mahdollisuutta, että tarvittavia oikeuksia voitaisiin hankkia pakollista kollektiivista hallinnointia koskevan sääntelyn perusteella yhteishallinnointiorganisaatiolta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Emme osaa sanoa

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Noin 140 suomalaista tieteellistä kustantajaa tai julkaisijaa edustava Suomen tiedekustantajien liitto ei ota kantaa televisio- ja radiolähetystoimintaan.

7.2. Radio- ja televisio-ohjelmien edelleenlähettäminen

Tekijänoikeuslain 25 h §:ssä säädetään radio- ja televisiolähetysten samanaikaisesta ja muuttamattomasta edelleenlähettämisestä. Säännöksillä virtaviivaistetaan lisensiointimarkkinoiden toimintaa tilanteessa, jossa oikeuksien hankkiminen voisi muuten olla haastavaa. Ehdotetuilla säännöksillä pantaisiin täytäntöön verkkolähetydirektiivin säännökset ja selkeytettäisiin edelleenlähettämistä koskevia säännöksiä. Lisäksi ehdotetaan, että myös lähettäjäyritysten verkko-oheispalveluiden edelleen lähettäminen olisi mahdollista hankkimalla tarvittavat oikeudet yhteishallinnointiorganisaatiolta sekä edellyttäen, että myös lähettäjäyrityksen suostumus on saatu. Taustalla on se, että verkko-oheispalveluihin usein estetään pääsy asettamalla teknisiä esteitä, ns. maarajoituksia. Esimerkiksi Ruotsin SVT:n kanavien edelleenlähettämiseen on mahdollista hankkia oikeuksia keskitetysti, mutta tämä ei ole koskenut SVT:n verkko-oheispalveluita. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

Emme osaa sanoa

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Noin 140 suomalaista tieteellistä kustantajaa tai julkaisijaa edustava Suomen tiedekustantajien liitto ei ota kantaa televisio- ja radiolähetystoimintaan.

8.1. Tekijän korvausoikeus ja korvausten kohtuullistaminen

Esitys sisältää muutoksia tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden aseman parantamiseksi hyödyntämissopimuksissa. DSM-direktiivin 18 artiklassa säädetään yleisestä periaatteesta, jonka mukaan tekijä tai esittävä taiteilija on oikeutettu asianmukaiseen korvaukseen teosten kaupallisesta hyödyntämisestä, ja 20 artiklassa korvausta koskevan sopimusehdon sovittelusta muuttuneista olosuhteista johtuen. Voimassa olevan tekijänoikeuslain 29 §:ssä säädetään (direktiiviä laajemmin) kohtuuttoman sopimusehdon sovittelusta, ja pykälän perusteella on mahdollista kohtuullistaa niin alun perin kohtuutonta sopimusehtoa kuin reagoida muuttuneista olosuhteista johtuvaan kohtuullistamistarpeeseen. Näin ollen ehdotetaan vain huomioon otettavien kriteerien laajentamista vastaamaan paremmin direktiivissä lueteltuja arviointikriteerejä. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

Kannatamme sellaisenaan

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Suomen tiedekustantajien liitto kannattaa tekijän oikeutta korvauksiin.

8.2. Tekijän oikeus selvitykseen teosten kaupallisesta hyödyntämisestä

Ehdotetun tekijänoikeuslain 30 §:n tarkoituksena on turvata tekijälle mahdollisuus saada tietoa teoksen kaupallisesta hyödyntämisestä. Kysymys on uudesta, pakottavasta säännöksestä. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

Kannatamme sellaisenaan

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Suomen tiedekustantajien liitto kannattaa tekijän oikeutta selvitykseen.

8.3. Tekijän oikeus perua oikeudenluovutus

Ehdotetussa 31 §:ssä säädettäisiin tekijän oikeudesta perua oikeudenluovutus, mikäli teosta ei ole hyödynnetty laissa säädetyssä ajassa. Kysymys on pakottavasta säännöksestä, mistä johtuen nykyiset tahdonvaltaiset, teostyyppikohtaiset säännökset poistettaisiin tekijänoikeuslaista. Ainoana poikkeuksena olisivat elokuvateoksia koskevat säännökset, jotka säilyisivät ennallaan, mutta muuttuisivat pakottaviksi. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Suomen tiedekustantajien liitto vastustaa työnantajan rinnakkaiskäyttöoikeutta tekijän oikeudenluovutuksen perumisen jälkeen, koska se mahdollistaa oppimateriaalipankkien luomisen pakko-ottamalla opettajilta heidän tekijänoikeudellista omaisuuttaan.

Suomen tiedekustantajien liitto yhtyy tässä asiassa Suomen Kustannusyhdistyksen lausumaan mutta korostaa, että asia koskee mitä suurimmassa määrin myös taloudellista voittoa tavoittelemattomia pieniä seura- ja muita tiedekustantajia sekä tieteellisten lehtien kustantajia, kaupallisten tieto- ja oppikirjojen kustantajien lisäksi.

8.4. Kustannussopimuksia koskevasta erityissääntelystä

Ehdotetussa 35 – 37 §:ssä säädettäisiin kustannussopimuksista. Säännöksiä on muutettu tavoitteena modernisoida voimassa olevia kustannussopimuksiin liittyviä säännöksiä. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Suomen tiedekustantajien liitto yhtyy tässä asiassa Suomen Kustannusyhdistyksen lausumiin perusteluihin. Suomen tiedekustantajien liitto kuitenkin korostaa, että asia koskee mitä suurimmassa määrin myös taloudellista voittoa tavoittelemattomia pieniä seura- ja muita tiedekustantajia sekä tieteellisten lehtien kustantajia, kaupallisten tieto- ja oppikirjojen kustantajien lisäksi.

8.5. Tekijän oikeus rinnakkaistallentaa tieteellinen artikkeli

Ehdotetussa 38 §:ssä säädettäisiin tekijän oikeudesta rinnakkaistallentaa tieteellinen artikkeli. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Suomen tiedekustantajien liitto vaatii, että rinnakkaistallentaminen poistetaan esityksestä.

Asia ei perustu implementoitavaan direktiiviin. Suomen tiedekustantajien liiton mielestä on erityisen kohtuutonta ja sopimatonta ujuttaa esitykseen asia, jonka ratkaisemisen ministeriö on siirtänyt kansalliselle tiedeyhteisölle itselleen, jonka valmistelu kentällä on kesken ja josta osapuolet ovat vahvasti eri mieltä. Rinnakkaistallentamista vahvasti puolustavat yliopistot ja niiden kirjastot eivät yksin edusta ”tiedeyhteisön” kantaa. Huomattakoon myös, että kaikki tiedettä julkaisevat tekijät (tutkijat) eivät työskentele yliopistojen piirissä ja kotimaiset ja kansainväliset kustantajat toimivat aivan eri periaatteilla.

Suomen tiedekustantajien liiton näkemyksen mukaan maksuttomuus ei voi tarkoittaa korvauksettomuutta kustantajille ja tekijöille eikä tieteen avoimuus sitä edellytä. Mikäli suomalaisen tieteellisen julkaisun käyttäjä ei maksa julkaisusta ja siten korvaa kustantajan työtä julkaisun laadun parantajana, ulkoasun laatijana sekä näkyvyyden ja levityksen järjestäjänä, korvauksen on löydettävä julkisista varoista. Toisin sanoen: Jos yksityisten toimijoiden työ ja tuotteet määrätään julkiseksi palveluksi, niistä tulee maksaa kuten julkisesta palvelusta. Pelkästään tieteellisten lehtien osalta summa on 1–2 miljoonaa euroa vuodessa.

Suomen tiedekustantajien liitto kuitenkin katsoo, että oikeudenhaltijoille maksettavaa korvausta ei saa jättää valtion kulloisenkin budjettitilanteen ja poliittisten prioriteettien armoille. Valtio ei myöskään voi sanella korvauksen määrää, vaan siitä on voitava neuvotella. Implementoitavassa direktiivissä oikeudenhaltijoiden asemaa kunnioitetaan.

Rinnakkaistallentamisesta säätäminen yksipuolisesti lailla vain tieteellisten julkaisujen käyttäjä- ja jakelijatahojen eduksi loukkaa perustavanlaatuisesti sisällöntuottajien – kustantajien ja tekijöiden – perusoikeuksia: elinkeinovapautta, omaisuuden suojaa ja sopimusvapautta. Näiden oikeuksien loukkaamisella on merkittäviä taloudellisia ja moraalisia vaikutuksia, jotka uhkaavat kotimaisen tiedekustannus- ja julkaisutoiminnan toimintaedellytyksiä ja olemassaoloa. Mikäli tämä kotimainen toiminta kuihdutetaan, köyhdytetään yhteiskunnallista keskustelua ja sivistyksellistä tietoperustaa. Samalla loukataan tieteen vapautta, suomalaisen tieteen kansainvälistä kilpailukykyä ja kansalaisten oikeutta omaan kieleen ja kulttuuriin.

Tavoiteltujen tasapuolisuuden ja oikeasuuntaisuuden näkökulmista esitysluonnos on siten vastuuton ja vailla perusteita.

Lähes 140 tiedettä julkaisevaa kustantajaa ja julkaisijaa edustava Suomen tiedekustantajien liitto pitää virheellisenä myös rinnakkaistallentamisen perustelemista tieteen edulla:

Ensinnäkään tieteen laatua ei voida varmistaa vain yliopistojen sisäisissä prosesseissa. Tiedejulkaisun kustantajaa edustava päätoimittaja tai kustannustoimittaja on kriittisessä, neutraalissa roolissa vertaisarviointiprosessin luotettavuuden varmistamisessa. Mikä tahansa versio mistä tahansa julkaisusta ei ole luotettava, rinnakkaistallennettavaksi kelpaava ”tieteellinen” artikkeli. Lisäksi useimpien tutkimusjulkaisujen luettavuus ja siten käytettävyys mm. yhteiskunnallisessa keskustelussa, päätöksenteossa ja opetuksessa paranevat merkittävästi, kun ne alistetaan ammattitaitoiseen editointiprosessiin.

Se, että esitysluonnos ei millään tavoin määrittele versiota, joka olisi tarkoitus rinnakkaistallentaa, antaa vaikutelman huolimattomasta, aatteen ja yksipuolisuuden ohjaamasta valmistelusta. Jos lain tarkoitus olisi sallia muun kuin kustantajan prosessin läpäisseen julkaisun lopullisen version tallentaminen, tilanne muodostuisi entistä sekavammaksi eikä laadusta olisi takeita. Jos haluttaisiin käyttää kustantajan versiota, olisi neuvoteltava kustantajan tekemän työn ja julkaisuun liittyvien palvelujen tuottamisen kustannusten korvaamisesta. Huomattakoon myös, että jo nyt yksittäinen kustantaja voi halutessaan sopia rinnakkaistallentamisesta ja tallennettavasta versiosta, eikä siihen tarvita lakia.

Toiseksi: On havaittu, että yksittäisten artikkelien kontrolloimaton ”hujan hajan” tallentaminen erilaisiin arkistoihin ja tietokantoihin haittaa tieteen etua, koska julkaisut menettävät kustantajan tarjoaman näkyvyyden ja sijaintinsa alkuperäisessä, harkitussa ja muiden samaan aihepiiriin liittyvien julkaisujen yhteydessä.

Lisäksi Suomen tiedekustantajien liitto pitää kohtuuttomana, että yhdellä tekijällä olisi oikeus rinnakkaistallentamiseen riippumatta siitä, mitä mieltä yhdessä tuotetun teoksen muut tekijät ovat asiasta. Tämä loukkaisi räikeästi julkaisun muiden tekijöiden oikeuksia ja voisi vaikeuttaa sekä suomalaisten tutkija-kirjoittajien kansainvälistä yhteistyötä että tekijöiden suhdetta kustantajiin sekä kotimaassa että ulkomailla. Suomen laki ei päde ulkomailla eikä sen pidä vahingoittaa toimijoita kotimaassa.

Suomen tiedekustantajien liitto vaatii myös, että 38 §:n epämääräisiä tai muuten huolimattomia muotoiluja täsmennetään:

Esimerkiksi: ”Pykälää sovellettaisiin vain tieteellisiin artikkeleihin, ei tieteellisiin monografioihin.”

Tarkoittaako ”artikkeli” tässä vain tiedelehdissä julkaistuja tutkimusartikkeleita vai myös kirjoissa (artikkelikokoelmissa eli kokoomateoksissa) julkaistuja artikkeleita? Kirja on monografiaa laajempi käsite. Miten suhtaudutaan artikkeliväitöskirjoihin, jonka osia saattavat koskea monen maan tekijänoikeussäännökset?

Missä menee ”tieteellisen” artikkelin ja muunlaisen artikkelin raja? Koskeeko pykälä esimerkiksi tutkimukseen perustuvaa mutta yleistajuista artikkelia? Mikä on ”tieteellisyyden” suhde vertaisarviointiin? Sen luotettavuuden perusteena pidetään yleensä prosessista vastaavaa ja lopputuloksesta puolueettomasti päättävää artikkelijulkaisun kustantajan edustajaa. Esitetty rinnakkaistallentaminen ohittaa tämän laadunvalvonnan peruspilarin.

Suomalaisessa tiedekustannus- ja julkaisutoiminnassa nämä kysymykset korostuvat mutta esitysluonnos ei ota tätä erityisyyttä huomioon millään tavoin.

Vaikutukset eivät olisi vain taloudellisia menetyksiä kustantajalle, vaan myös jo nyt avoimesti toimivat, käyttäjälle maksutta tuotteitaan jakavat kustantajat ja julkaisijat voisivat kärsiä. Jos rinnakkaistallentaminen kirjattaisiin lakiin, se romuttaisi avoimen julkaisemisen eteen jo tehdyn työn ja sille jo luodut rakenteet ja vaarantaisi tiedon laadun. Mikä olisi avoimen tiedelehden funktio, jos julkaistava materiaali olisi saatavilla jo aikaisemmin, laadultaan heikompana raakaversiona?

Suomen tiedekustantajien liitto huomauttaa myös, että avoin julkaiseminen, rinnakkaistallentaminen tai ei-kaupallinen kustannustoiminta ei takaa aineistojen pitkäaikaissäilyvyyttä tai jatkuvaa saatavuutta sen enempää kuin kaupallinenkaan kustannustoiminta, jonka esitysluonnos mainitsee erikseen. Esitetyt muutokset lakiin eivät ratkaise ainakaan tieteen julkaisemiseen liittyviä säilyvyyden ja saatavuuden ongelmia.

Suomen tiedekustantajien liitto huomauttaa lisäksi, että nykymuodossaan esityksestä välittyvä vahvasti ristiriitainen ja siksi linjaton ohjauspoliittinen viesti: Yhtäältä kotimaisilta tiedekustantajilta vaaditaan avointa, käyttäjälleen maksutonta julkaisemista. Toisaalta lakiin ollaan esittämässä muutoksia, jotka vievät pohjan koko tältä toiminnalta.

Lausuntolomakkeen kohtaan 2 viitaten liitto huomauttaa, että tieteellisen tiedonlouhinnan onnistuminen edellyttää, että aineisto on standardoidusti julkaistu ja keskitetysti saatavilla. Moninaisten rinnakkaistallennusjärjestelmien maailmassa tämä ei toteudu.

Suomen tiedekustantajien liitto pitää perusteettomana ja kohtuuttomana myös lausuttavan esityksen perusteluista löytyvää näkemystä tekijöiden (julkaisujen kirjoittajien) suojan tarpeesta kustantajia vastaan. Tieteen kustantajat Suomessa tekevät rakentavaa yhteistyötä tiedeartikkeleita kirjoittavien tutkija-tekijöiden kanssa, yliopistojen kroonisesti puutteellista kirjoittajakoulutustyötä korvauksetta täydentäen. Jos tällaisia mainintoja pidetään tarpeellisina, tasapuolisuuden nimissä olisi kannettava huolta myös yliopistotyönantajien käytännöstä vaatia ja ottaa itselleen tutkijoiden tekijänoikeuksia. Rinnakkaistallentamisessa kyse ei ole ensisijaisesti tekijän oikeudesta vaan suurten työnantajien sanelemasta pakosta.

Suomen tiedekustantajien liitto yhtyy Kopioston lausumiin näkemyksiin kolmen kohdan testistä ja perusoikeuspunninnasta ja on vahvasti samaa mieltä Suomen Kustannusyhdistyksen esittämien näkökohtien kanssa. Suomen tiedekustantajien liitto kuitenkin korostaa, että asia koskee mitä suurimmassa määrin myös taloudellista voittoa tavoittelemattomia pieniä seura- ja muita tiedekustantajia sekä tieteellisten lehtien kustantajia, kaupallisten tieto- ja oppikirjojen kustantajien lisäksi.

8.6. Esittävän taiteilijan yksinoikeuden laajentaminen

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tekijänoikeuslain 45 §:ää siten, että kuvatallenteelle tallennetun esityksen tekijänoikeudellinen suoja laajenisi vastaamaan lähtökohtaisesti äänitallenteelle tallennetun esityksen oikeuksia. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme sellaisenaan

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Suomen tiedekustantajien liitto kannattaa tekijöiden ja muiden oikeudenhaltijoiden laajaa oikeutta päättää omista teoksistaan ja oikeuksistaan.

Liitto huomauttaa räikeästä ristiriidasta esitysluonnoksen suhtautumisessa tutkija-tekijän oikeuksiin ja omaisuuden suojaan (lausuntolomakkeen kohta 8.5.) ja esittävän taiteilijan oikeuksiin ja omaisuuden suojaan (lausuntolomakkeen kohta 8.6.).

8.7. Tekijänoikeuksista vapaista (public domain) teoksista otetut valokuvat (TekL 49 a §, DSM-direktiivin 14 artikla)

Valokuvaajan lähioikeutta ehdotetaan kavennettavaksi siten, että valokuva teoksesta, jonka suoja-aika on päättynyt, ei tulisi valokuvaajan lähioikeussuojan piiriin. Tavoitteena on varmistaa, että toisella suojamuodolla ei voida estää tekijänoikeudesta vapaiden (public domain) teosten käyttämistä. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Suomen tiedekustantajien liiton näkemyksen mukaan kohdan tulisi kattaa suppeammin vain kuvataide, jotta se vastaisi implementoitavaa direktiiviä eikä ulottuisi muille aloille ja muunlaisiin teoksiin.

Liitto esittää yleisenä kantanaan, että direktiiviä implementoivan lain tulisi pysyä implementoitavan direktiivin puitteissa.

9.1. "Lyhyet otteet"

DSM-direktiivin 15 artiklan mukaisesta lehtikustantajan lähioikeudesta säädettäisiin tekijänoikeuslain 50 §:ssä. Uudella lähioikeudella suojattaisiin lehtikustantajan oikeutta määrätä lehtijulkaisun saattamisesta yleisön saataviin tietoverkoissa tietoyhteiskuntapalvelun tarjoajan toimesta. Direktiivissä suojan kohde jää jokseenkin avoimeksi, ja suojan kohde on rekonstruoitu siten, että se mahdollisimman hyvin kattaisi sellaiset käyttömuodot (käyttö uutisseuranta- ja uutiskoostepalveluissa), joita direktiivissä on tavoiteltu. Eräänä haasteena on kysymys siitä, miten tulisi suhtautua direktiivin säännökseen, jonka mukaan suojan piiriin eivät kuulu ”erittäin lyhyet otteet tai yksittäiset sanat”. Direktiivissä ei määritellä tarkkaa rajaa sille, minkälaiset otteet ovat sallittuja, eikä sellaista aseteta myöskään 50 §:ssä. Sen sijaan säännöksessä lähtökohtana on, että myös epäolennaisten otteiden toistuva käyttö voi loukata tekijänoikeutta, ja sen perusteella on ehdotettu sanamuotoa, joka vastaa nykyistä tietokantasuojaa (tietokantadirektiivissä on vastaavanlainen konstruktio, eli myös tietokannan epäolennaisten osien toistuva käyttö voi kuulua yksinoikeuden piiriin). Valmistelun aikana työpajoissa toivottiin, että ainakin otsikko olisi laissa säädetty ”vapaaksi”. Jos pidätte tarpeellisena, että laissa säädetään tietty sana- tai merkkimäärä, jonka käyttö olisi aina sallittua, niin minkä pituinen sana- tai merkkimäärän tulisi olla? Miten vastaavasti määriteltäisiin muiden suojan kohteiden (esim. valokuva tai audiovisuaalinen aineisto) osalta sallitun käytön määrä?

Suomen tiedekustantajien liitto yhtyy tässä Kopioston lausumaan mutta pyytää lukemaan huolellisesti oman lausuntonsa kohdan 9.6.

9.2. Lehden toisintaminen toisessa sanoma- tai aikakauslehdessä (voimassa oleva TekL 23 §)

Valmistelussa on arvioitu, että voimassa olevan TekL 23 §:n säilyttäminen ei ole mahdollista, sillä siinä on olennaisesti kysymys sanoma- tai aikakauslehden kilpailijan (toisen sanoma- tai aikakauslehden taholta, joka on samalla myös tietoyhteiskunnan palvelu) oikeudesta toisintaa sanoma- tai aikakauslehdessä julkaistu artikkeli, joka lienee lähtökohtaisesti laajempi kuin ”erittäin lyhyt ote tai yksittäiset sanat”. Yhdyttekö tähän arvioon? Jos ette, millä perustein tulisi katsoa, että kilpaileva sanoma- tai aikakauslehti ei käytä hyväkseen sanoma- tai aikakauslehden tekemiä investointeja sisällöntuotantoon, jonka johdosta uutisartikkelin toisintaminen olisi sallittua suoraan lain nojalla, kun sen sijaan vastaavan pituisen otteen käyttäminen esimerkiksi uutiskooste- tai uutisseurantapalvelussa olisi kiellettyä?

-

9.3. Internetin hakupalvelut

Direktiivin 15 artiklassa tai sen esitöissä ei ole mainintaa siitä, että sanoma- ja aikakauslehden lähioikeudella olisi vaikutusta internetin hakupalveluihin (esim. Google hakupalvelu, Bing, Ecosia ym). Lähtökohtaisesti voidaan katsoa, että direktiivillä ei ole tarkoitettu olevan vaikutusta hakupalveluiden toimintaan ja että direktiivissä olevaa viittausta siihen, että linkittäminen ei kuulu yksinoikeuden piiriin, voidaan tulkita samansuuntaisesti. Toisaalta direktiivissä ei nimenomaisesti myöskään suljeta pois tämänkaltaisia tietoyhteiskuntapalveluiden tarjoajia yksinoikeuden soveltamisalasta. Onko sanoma- tai aikakauslehden lähioikeussuojan yhteydessä tarpeen ottaa kantaa hakupalveluiden toimintaan? Jos on, miten asiaan tulisi ottaa kantaa esityksessä?

Suomen tiedekustantajien liitto yhtyy tässä Kopioston lausumaan mutta pyytää lukemaan huolellisesti oman lausuntonsa kohdan 9.6.

9.4. Tekijöiden osuus lehtikustantajan saamista korvauksista

Ehdotuksen (ja DSM-direktiivin) mukaan tekijällä on oikeus asianmukaiseen osuuteen lehtikustantajan saamista korvauksesta. Tulisiko tekijöiden osuutta määritellä tarkemmin laissa? Jos katsotte, että tekijöiden osuus korvauksesta tulee määritellä, tulisiko sen olla prosenttiosuus vai jotain muuta? Minkä suuruinen osuus?

Ei

9.5. Tarve sopimuslissenssisäännökselle tekijöiden korvausosuuden hoitamiseksi

Sanoma- ja aikakauslehdet sisältävät suuren määrän eri aineistoja. Jotta lehtikustantajat välttyisivät neuvottelemasta kunkin tekijänoikeuden haltijan kanssa erikseen asianmukaisista korvauksista, voi olla molemmille osapuolille helpompaa, että asia hoidettaisiin sopimuslissenssisäännöksellä joka mahdollistaisi sen, että lehtikustantaja voisi neuvotella yhteishallinnointiorganisaation kanssa keskitetysti korvausosuudesta ja korvaukset tilitettäisiin organisaation kautta tekijänoikeuden haltijoille. Pitäisikö lakiehdotukseen lisätä asiaa koskeva sopimuslissenssisäännös? Voitte halutessanne perustella kantaanne lyhyesti vastauksenne yhteydessä.

Kyllä [Suomen tiedekustantajien liitto yhtyy tässä Kopioston kantaan: ”Sopimuslissenssi ei ole korvauksen jakoa koskeva menettelytapa.” Jos säännös lisätään, sen tulee toteuttaa sopimuslissenssille leimallinen laajennetun käyttöluvan mahdollisuus eikä rajoittua korvausten jakamiseen.]

Jos yllä oleva vastauskenttä loppui kesken, voitte jatkaa tässä.

-

9.6. Sanoma- tai aikakauslehden lähioikeussuoja - arvio ehdotetusta TekL 50 §:stä kokonaisuudessaan

Arvioikaa nyt ratkaisua kokonaisuudessaan. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja tai muutosehdotuksia

Suomen tiedekustantajien liitto on pettynyt siihen, että tieteelliset julkaisut suljettiin ulos lehtikustantajien lähioikeuden piiristä EU:n päätöksenteossa.

Suomen tiedekustantajien liitto korostaa aiemman kantansa mukaisesti, että kotimaisten tiedelehtikustantajien näkökulmasta ratkaisu on ongelmallinen, koska monet niiden julkaisuista sisältävät myös vertaisarvioimatonta, yleistajuistettua ja eriasteisesti journalistista ja siten ei-tieteelliseksi tulkittavissa olevaa materiaalia. Esimerkiksi tieteellisten seurojen lehdet palvelevat tieteellisen sisältönsä lisäksi myös jäsenlehtinä ja uutis- ja keskustelukanavina. Lisäksi monet tieteelliset verkkojulkaisut ovat ajankohtaisjulkaisuja ja suoraan verrattavissa aikakauslehtien sisältöihin riippumatta siitä, vertaisarvioidaanko niitä ennen julkaisemista vai ei.

Suomen tiedekustantajien liiton mielestä rajanvetoa olisi löyhennettävä näiltä osin. Tieteellisten julkaisujen sulkeminen kokonaan lehtien lähioikeuden ulkopuolelle kohtelee samanlaisia, pääasiassa kansallisia sisältöjä eriarvoisesti julkaisun (ongelmallisesti yleistävästä) luokittelusta riippuen. Tällä on merkittäviä taloudellisia ja moraalisia seurauksia, jotka syventävät esitysluonnoksen opetusta ja tutkimusta koskevien osuuksien epäkohtien kielteisiä vaikutuksia kotimaiseen tieteelliseen kustannus- ja julkaisukenttään.

Muilta osin Suomen tiedekustantajien liitto yhtyy Kopioston lausumiin huomioihin, erityisesti siihen, että kustantajan lähioikeus tulee sisällyttää luvun 6a soveltamisalaan.

10.1. Onko ratkaisussa riittävästi huomioitu eri perusoikeuksien välistä tasapainoa?

Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajien vastuusta säädettäisiin tekijänoikeuslain uudessa 6 a luvussa. Sen mukaan verkkosisällönjakopalvelun tarjoaja olisi vastuussa tekijänoikeuden loukkauksesta, joka aiheutuu siitä, että sisällön tuottaja (direktiivissä käytetään ilmaisua ”käyttäjä”) on tallentanut palveluun aineistoa, joka loukkaa tekijänoikeutta. Palvelun tarjoaja ei kuitenkaan olisi vastuussa tekijänoikeuden loukkauksesta, jos palvelun tarjoaja on ryhtynyt asianmukaisiin ja oikeasuhtaisiin toimenpiteisiin luvan hankkimiseksi tekijältä tai estänyt tekijän tai tämän puolesta toimivan pyynnöstä pääsyn tekijänoikeutta loukkaavaan aineistoon. Direktiivin mukaisilla säännöksillä vahvistetaan tekijänoikeuden toimeenpanoa verkkosisällönjakopalveluissa ja tekijän mahdollisuutta määrätä teoksestaan. Direktiivin vaatimusten mukaisesti säädettäisiin siitä, miten tulisi välttää sitä, että estetään pääsy tekijänoikeutta loukkaamattomaan aineistoon, sekä keinoista, joilla direktiivin vaatimusten mukaisesti parannetaan sisällön tuottajien oikeusturvaa. Direktiivin sääntely on hyvin perusoikeusherkkää ja direktiivin toimeenpanossa on otettava huomioon tekijöiden omistusoikeus, palvelun tarjoajien elinkeinovapaus ja sisällön tuottajien sananvapaus. Direktiivin toimeenpanossa on pyritty perusoikeusmyönteiseen ja eri perusoikeuksien välistä tasapainoa huomioivaan täytäntöönpanoon. Onko tässä tavoitteessa onnistuttu yleisellä tasolla? Ellei, millä perusteella katsotte, että ehdotettu sääntely on perusoikeuksien vastainen?

Ei

Tässä voitte perustella tarkemmin. Perustelkaa mielellään viittaamalla siihen perustuslakivaliokunnan, EU-tuomioistuimen tai Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisuun, johon tukeudutte. Kertokaa myös, miten esitystä tulee mielestänne korjata, ja perustelkaa muutosehdotukset perusoikeuksien toteutumisen kannalta.

Suomen tiedekustantajien liitto ei ota kantaa verkkosisällönjakopalveluihin muutoin kuin edellä kustantajan oikeuden osalta mutta huomauttaa yleisenä mielipiteenään, ettei esitys nyky muodossaan toteuta implementoitavan direktiivin sääntelyä eikä kunnioita oikeudenhaltijoiden perusoikeuksia. Näiltä osin esitystä on korjattava ja valmisteltava uudelleen.

10.2. Sananvapautta koskevien tekijänoikeuden rajoitusten vahvistaminen (uusi TekL 23 §)

Ehdotetussa uudessa 23 §:ssä säädettäisiin oikeudesta käyttää teosta toisessa teoksessa, eli tarkemmin sanottuna mahdollisuudesta käyttää teosta karikatyyrissä, parodiassa ja pastississa sekä teoksen

satunnaisesta sisällyttämisestä toiseen teokseen. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Suomen tiedekustantajien liitto yhtyy tässä asiassa Suomen Kustannusyhdistyksen lausunnossaan esittämiin näkemyksiin mutta korostaa, että asia koskee mitä suurimmassa määrin myös taloudellista voittoa tavoittelemattomia pieniä seura- ja muita tiedekustantajia sekä tieteellisten lehtien kustantajia, kaupallisten tieto- ja oppikirjojen kustantajien lisäksi.

Suomen tiedekustantajien liitto katsoo, että yleisesti ottaen asia vaatii huolellisempaa valmistelua ja perusteluja, joihin tulisi myös voida rauhassa perehtyä.

10.3. Pykäläkohtaiset huomiot uudesta 6a luvusta

a. TekL 55 a §:ssä säädettäisiin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan vastuusta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Emme osaa sanoa

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Suomen tiedekustantajien liitto esittää yleisenä kantanaan, että esitys kaipaava huolellisempaa valmistelua ja perusteluja, joihin tulisi myös voida rauhassa perehtyä.

b. Ehdotetussa 55 b §:ssä säädettäisiin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan tiedonantovelvoitteesta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Emme osaa sanoa

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Suomen tiedekustantajien liitto esittää yleisenä kantanaan, että esitys kaipaava huolellisempaa valmistelua ja perusteluja, joihin tulisi myös voida rauhassa perehtyä.

c. Ehdotetussa 55 c §:ssä säädettäisiin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan velvollisuudesta estää yleisön pääsy aineistoon. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Emme osaa sanoa

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Suomen tiedekustantajien liitto esittää yleisenä kantanaan, että esitys kaipaava huolellisempaa valmistelua ja perusteluja, joihin tulisi myös voida rauhassa perehtyä.

d. Ehdotetussa 55 d §:ssä säädettäisiin kiellosta esittää perusteettomia poistovaatimuksia. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Emme osaa sanoa

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Suomen tiedekustantajien liitto esittää yleisenä kantanaan, että esitys kaippaa huolellisempaa valmistelua ja perusteluja, joihin tulisi myös voida rauhassa perehtyä.

e. Ehdotetussa 55 e §:ssä säädettäisiin sisällön tuottajalle annettavasta ilmoituksesta. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Emme osaa sanoa

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Suomen tiedekustantajien liitto esittää yleisenä kantanaan, että esitys kaippaa huolellisempaa valmistelua ja perusteluja, joihin tulisi myös voida rauhassa perehtyä.

f. Ehdotetussa 55 f §:ssä säädettäisiin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan velvollisuudesta tarjota keinoja erimielisyyksien selvittelyyn palvelussa. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Emme osaa sanoa

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Suomen tiedekustantajien liitto esittää yleisenä kantanaan, että esitys kaippaa huolellisempaa valmistelua ja perusteluja, joihin tulisi myös voida rauhassa perehtyä.

g. Ehdotetussa 55 g §:ssä säädettäisiin palauttamispyynnöstä. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Emme osaa sanoa

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Suomen tiedekustantajien liitto esittää yleisenä kantanaan, että esitys kaippaa huolellisempaa valmistelua ja perusteluja, joihin tulisi myös voida rauhassa perehtyä.

h. Ehdotetussa 55 h §:ssä säädettäisiin tekijänoikeusriitalautakunnasta. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

Emme osaa sanoa

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Suomen tiedekustantajien liitto esittää yleisenä kantanaan, että esitys kaippaa huolellisempaa valmistelua ja perusteluja, joihin tulisi myös voida rauhassa perehtyä.

i. Ehdotetussa 55 i §:ssä säädettäisiin asian käsittelystä tekijänoikeusriitalautakunnassa. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Emme osaa sanoa

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Suomen tiedekustantajien liitto esittää yleisenä kantanaan, että esitys kaipaa huolellisempaa valmistelua ja perusteluja, joihin tulisi myös voida rauhassa perehtyä.

j. Ehdotetussa 55 j §:ssä säädettäisiin tekijänoikeusriitalautakunnan ratkaisujen julkisuudesta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Emme osaa sanoa

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Suomen tiedekustantajien liitto esittää yleisenä kantanaan, että esitys kaipaa huolellisempaa valmistelua ja perusteluja, joihin tulisi myös voida rauhassa perehtyä.

k. Ehdotetussa 55 k §:ssä säädettäisiin hyvityksestä ja vahingonkorvauksesta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Emme osaa sanoa

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Suomen tiedekustantajien liitto esittää yleisenä kantanaan, että esitys kaipaa huolellisempaa valmistelua ja perusteluja, joihin tulisi myös voida rauhassa perehtyä.

l. Ehdotetussa 55 l §:ssä säädettäisiin hyvityksestä ja vahingonkorvauksesta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Emme osaa sanoa

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Suomen tiedekustantajien liitto esittää yleisenä kantanaan, että esitys kaipaa huolellisempaa valmistelua ja perusteluja, joihin tulisi myös voida rauhassa perehtyä.

m. Ehdotetussa 55 m §:ssä säädettäisiin riitojen käsittelyä koskevista sopimusehdoista. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Emme osaa sanoa

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Suomen tiedekustantajien liitto esittää yleisenä kantanaan, että esitys kaipaa huolellisempaa valmistelua ja perusteluja, joihin tulisi myös voida rauhassa perehtyä.

11.1. Neuvottelumekanismi (13 artikla)

DSM-direktiivin 13 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava mahdollisuus saada apua puolueettomalta elimeltä tai sovittelijalta sopimusneuvotteluissa audiovisuaalisten teosten saattamiseksi yleisön saataviin tilausvideopalveluissa. Valmistelussa on arvioitu, että lainsäädäntömme ei aseta esteitä sille, että osapuolet, joilla on lisensiointiin liittyviä vaikeuksia, voivat saada apua sopimukseen pääsemiseksi, esimerkiksi sovittelijoilta asianajajaliiton kautta tai Keskuskauppakamarin sovittelijoilta? Yhdyttekö tähän käsitykseen? Jos ette, miksi?

Suomen tiedekustantajien liitto ei ota kantaa tähän kohtaan.

11.2. Kustantajan oikeus hyvityksiin (16 artikla)

DSM-direktiivin 16 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat säätää, että kustantajalla on oikeus osuuteen siirrettyjen oikeuksien nojalla maksetuista hyvityksistä. Tekijänoikeuslain 19 §:n mukaan tekijä ei voi luovuttaa toiselle oikeuttaan lainauskorvaukseen, eikä oikeus lainauskorvaukseen siirry kustantajalle kustannussopimuksen nojalla. Vastaavasti tekijänoikeuslain 26 a §:ssä säädettyä hyvitystä yksityisestä kopioinnista maksetaan vain alkuperäisille oikeudenhaltijoille, eikä hyvitykseen ole subjektiivista oikeutta. Valokopiointia koskevan tekijänoikeuden rajoituksen nojalla kerättävät korvaukset maksetaan käytännössä yhteishallinnointiorganisaation tilityssääntöjen perusteella, mikä mahdollistaa myös korvausten maksamisen kustantajille. Valmistelussa nykytilannetta ei ole pidetty tarpeellisena muuttaa. Yhdyttekö tähän käsitykseen? Jos ette, miksi?

Suomen tiedekustantajien liitto yhtyy tässä kohden Suomen Kustannusyhdistyksen lausumaan mutta korostaa, että asia koskee mitä suurimmassa määrin myös taloudellista voittoa tavoittelemattomia pieniä seura- ja muita tiedekustantajia sekä tieteellisten lehtien kustantajia, kaupallisten tieto- ja oppikirjojen kustantajien lisäksi.

11.3. Vaihtoehtoinen riitojenratkaisumenettely (DSM-direktiivin 21 artikla)

DSM-direktiivin vaihtoehtoista riitojenratkaisumenettelyä koskevan 21 artiklan osalta ei ehdoteta muutoksia voimassaolevaan tekijänoikeussääntelyyn. Valmistelussa on katsottu, että nykyinen lainsäädäntö ei aseta esteitä vapaaehtoisten vaihtoehtoisten riidanratkaisumenetelmien käytölle ja sille, että tekijä tai esittävä taiteilija voisi valtuuttaa esimerkiksi tekijöitä tai esittäviä taiteilijoita edustavan organisaation toimimaan puolestaan myös vapaaehtoisessa vaihtoehtoisessa riidanratkaisussa, kuten välimiesmenettelyssä tai sovittelussa. Yhdyttekö tähän näkemykseen? Jos ette, miksi?

Suomen tiedekustantajien liitto ei ota kantaa tähän kohtaan.

12.1. Kuvailu tekijänoikeusjärjestelmän yleisestä merkityksestä

Esityksen vaikutusarvioinnissa (luku 4.2.) on kuvailtu tekijänoikeusjärjestelmän merkitystä yleisesti. Kuvailuun ei ole lisätty sellaista taustatietoa, joka ilmenee jo HE-luonnoksen 1 ja 2 luvusta, joissa kuvaillaan direktiivien sisältöä ja kansallista sääntelytarvetta. Kuvailuun on sisällytetty tekijänoikeusjärjestelmän kansantaloudellista merkitystä, tekijänoikeuden merkitystä luovien alojen ammattilaisten ja luovien alojen yritysten kannalta, sekä laajemmin osana yhteiskunnan tiedonvälitystä ja innovaatioiden edistämistä. Onko kuvailussa virheitä tai puutteita? Onko sitä tarpeen täydentää, ja jos on, miten?

Suomen tiedekustantajien liitto katsoo, että esitysluonnoksesta puuttuu kattava, tasapuolinen ja asiantunteva merkitysten kuvaus ja siitä kumpuava vaikutusten arviointi. Ne tarvitaan, jotta voidaan punnita laista koituvia seurauksia suomalaiselle tieteelliselle kustannustoiminnalle, sen välityksellä suomalaisen tieteen laadulle ja kansainväliselle kilpailukyvyllä sekä kotimaisten kielten kehitykselle ajantasaisina tieteen kielinä.

Puute on merkittävä, koska nykymuodossaan esitys sisältää radikaaleja muutoksia Suomessa vallitsevaan pohjoismaiseen sopimuslissenssikäytäntöön ja valittu näkökulma suosii teosten käyttäjiä oikeudenhaltijoiden perusoikeuksiin kajoten. Ohjauspoliittinen viesti on ristiriitainen ja uhkaa vesittää jo toteutuneet avointa julkaisemista edistävät toimenpiteet. Mukaan on ujutettu

implementoitavaan DSM-direktiiviin perustumatonta asiaa, jonka ratkaisemisen ministeriö on siirtänyt kansalliselle tiedeyhteisölle itselleen, jonka valmistelu kentällä on kesken ja josta osapuolet ovat vahvasti eri mieltä (ks. erityisesti lausuntomme kohta 8.5.).

Suomen tiedekustantajien liitto on pahoillaan myös siitä, että monimutkaista asiaa koskevan lausunnon valmisteluun annettiin kovin vähän aikaa.

12.2. Ehdotusten vaikutukset asiaryhmittäin

a. Tekijänoikeuden rajoituksia ja sopimuslissenssiä koskevat ehdotukset. Onko kuvailussa virheitä tai puutteita? Onko sitä tarpeen täydentää, ja jos on, miten?

Suomen tiedekustantajien liitto pitää esitettyä taloudellisten vaikutusten arviointia yleisesti puutteellisena ja jopa virheellisenä varsinkin, kun teosten käytön voidaan odottaa kasvavan uuden lain myötä ja samalla oikeudenhaltijoiden asemaan esitetään useita taloudellisia ja juridisia heikennyksiä kuin vaivihkaa. On perusteetonta olettaa, että esimerkiksi ehdotetun mallin mukainen oikeus kopioida ja jakaa kustantajien tuotteita opiskelijoille ei heikentäisi kustantajien taloudellista asemaa ja arvovaltaa. Esityksen taloudelliset – ja moraaliset – vaikutukset suomalaiseen tiedekustannus- ja julkaisutoimintaan ja sitä kautta tieteeseen ja yhteiskuntaan näyttävät dramaattisilta ja kielteisiltä.

Suomen tiedekustantajien liitto katsoo, että vastoin implementoitavan direktiivin kirjauksia ja henkeä esityksellä ollaan Suomessa rikkomassa toimivaa pohjoismaista sopimuslissenssijärjestelmää ilman kunnollisia perusteita. Liitto vastustaa tätä ratkaisua ja huomauttaa seuraavaa:

Ruotsissa on tehty toisin, eikä implementoitavan DSM-direktiivin salliman ratkaisuvaihtoehdon sivuuttamista perustella nyt lausuttavassa esityksessä. Vaihtoehtoja tulisi verrata ja perustella selvästi ja avoimesti, miksi esitettyyn ratkaisuun on päädytty ja mikä Ruotsin toimivaa sopimuslissenssimenettelyä kunnioittavassa mallissa on vialla Suomen näkökulmasta. Näin toimiminen mahdollistaisi esityksen yksipuolisuuden, puolueellisuuden ja aatteellisuuden (itse)kriittisemmän tarkastelun ja tasapuolisemman ratkaisun hakemisen.

b. Sopimusehtojen sääntelyyn (tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden asema sopimussuhteissa) liittyvien muutosten vaikutukset. Onko kuvailussa virheitä tai puutteita? Onko sitä tarpeen täydentää, ja jos on, miten?

Esitysluonnos jättää vastuuttomuutta lähestyvällä tavalla arvioimatta, miten kotimaisten tiedekustantajien ja -julkaisijoiden tutkimusjulkaisuja kirjoittavan tekijän perusoikeuksien rajoittaminen voi vahingoittaa suomalaista tiedettä, yhteiskuntaa ja kulttuuria, tämän kajoamisen moraalisisista vaikutuksista puhumattakaan. Suomen tiedekustantajien liitto viittaa tässä erityisesti lausuntonsa kohtiin 2, 3a, 5.1a, 5.1c, 5.2a, 6a ja 8.5.

c. Tekijänoikeuden lähioikeuksiin ehdotettujen muutosten pääasialliset vaikutukset (esittävien taiteilijoiden suojan laajentaminen, lehtikustantajan lähioikeus). Onko kuvailussa virheitä tai puutteita? Onko sitä tarpeen täydentää, ja jos on, miten?

Suomen tiedekustantajien liiton mielestä tieteellisten julkaisujen sulkeminen kokonaan lehtien lähioikeuden ulkopuolelle EU:n päätöksenteossa kohtelee Suomessa toistensa kaltaisia sisältöjä eriarvoisesti julkaisun (ongelmallisesti yleistävästä) luokittelusta riippuen. Tällä on merkittäviä taloudellisia ja moraalisia vaikutuksia, jotka syventävät nykymuotoisen esityksen opetusta ja tutkimusta koskevien osuuksien epäkohtien kielteisiä vaikutuksia kotimaiseen tieteelliseen kustannus- ja julkaisuutoimintaan. Tässä toiminnassa on useita kansallisia erityispiirteitä, jotka on lausuttavassa esityksessä sivuutettu kauttaaltaan.

Suomen tiedekustantajien liitto viittaa tässä lausuntonsa kohtiin 9.6. ja 12.2c.

Suomen tiedekustantajien liitto katsoo, että tieteellisten (verkko)lehtien ei-tieteellisen, aikakauslehtien kaltaisesti ajankohtaisen ja keskusteleman sisällön epätasa-arvoiseen kohteluun tulisi jatkossa löytää ratkaisu.

d. Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan vastuuta koskevan sääntelyn vaikutukset. Onko kuvailussa virheitä tai puutteita? Onko sitä tarpeen täydentää, ja jos on, miten?

Suomen tiedekustantajien liitto esittää yleisenä kantanaan, että esitys kaipaa huolellisempaa valmistelua ja vaikutusarviointia perusteluineen. Niihin tulisi myös voida rauhassa perehtyä.

13. Kysymyksiä perusoikeusarvioinnista

HE-luonnoksen 12 luvussa esitystä arvioidaan perusoikeuksien toteutumisen ja lainsäätämisyjärjestyksen kannalta. Onko analyysissä puutteita, esimerkiksi puuttuuko sellaista perustuslakivaliokunnan tai EU-tuomioistuimen ratkaisukäytäntöä, joka olisi asian arvioimisessa tarpeen ottaa huomioon? Jos puuttuu, mitä tulisi lisätä?

Suomen tiedekustantajien liiton mielestä esitysluonnos sisältää räikeitä oikeudenhaltijoiden perusoikeuksien loukkauksia, joita ei voi hyväksyä. Näkökulma on lähes yksinomaan käyttäjän ja siksi karkean puolueellinen. Edustettuna on suppea näkemys avoimen tieteen mahdollisuuksista ja avoimesta tiedejulkaisemisesta, ja niitä koskeva ohjauspoliittinen viesti on ristiriitainen. Perusoikeuksien rooli esityksessä on arvioitu puutteellisesti ja vaatii konkreettisempaa ja perusteellisempaa käsittelyä yhdessä asianmukaisen ja asiantuntevan vaikutusten arvioinnin kanssa. Arvioinnin on oltava tasapuolinen ja perustuttava todenmukaisiin ja kattaviin tietoihin.

Suomen tiedekustantajien liitto on tässä kohdassa yleisesti samaa mieltä Suomen Kustannusyhdistyksen ja Kopioston lausumien kanssa. Suomen tiedekustantajien liitto kuitenkin korostaa, että asia koskee mitä suurimmassa määrin myös taloudellista voittoa tavoittelemattomia pieniä seura- ja muita tiedekustantajia sekä tieteellisten lehtien kustantajia, kaupallisten tieto- ja oppikirjojen kustantajien lisäksi.

14. Muut yksityiskohdat, joista haluatte lausua

Onko esityksessä muita yksityiskohtia, joita haluatte kommentoida, kuten siirtymäsäännökset, lakien voimaantulo, lain seuranta ja toimeenpano tai jotain muuta vastaavaa?

Suomen tiedekustantajien liitto esittää kantanaan, että esityksen muokkaukseen, perusteluun, vaikutusarviointeihin ja kommentointiin on varattava riittävästi aikaa niin, että lopputulos kestää aikaa ja sen vaikutukset ovat realistisesti ennakoitavissa ja kohtuullisia kaikille osapuolille. Lain seuranta ja mahdollisten korjaustoimien toteuttaminen on suunniteltava ennen toimeenpanoa. Heikosta lainvalmistelusta sekä sekavista, noloista ja kuormittavista lopputuloksista on maassamme saatu jo riittävästi esimerkkejä.

Suomen tiedekustantajien liiton mielestä esitys on käsiteltävä lainsäädännön arviointineuvostossa. Perusoikeuksiin laajasti kajoava esitys on käsiteltävä myös perustuslakivaliokunnassa.

Suomen tiedekustantajien liitto huomauttaa, että lausuntolomakkeesta puuttuu vaihtoehto ”emme ota kantaa”. Tämä puute on syytä huomioida vastausten tilastoinnissa niin, että EOS-vastausten painoarvo ei virheellisesti korostu ja johda perusteettomiin päätelmiin kentän näkemyksistä.

Suomen tiedekustantajien liitto edustaa lähes 140 suomalaista tiedekustannus- ja julkaisutoimintaa harjoittavaa yhteisöä: <https://tiedekustantajat.fi/jasenet/>

Yhteenveto keskeisistä huomioista

Tässä voitte halutessanne esittää lyhyen yhteenvedon lausuntonne keskeisistä huomioista ja kannanotoista.

-

Raento Pauliina
Suomen Tiedekustantajien liitto